

■ Research Article

**แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรมชุมชน
กะเหรี่ยงบ้านป่าจิว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่
มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
Landscape Improvement Design Guideline :
an architectural and cultural heritage mapping based to
promote local tourism of Ban Pa Ngiu Karen
Community, Mae On District, Chiang Mai**

**พงษ์สิน ทวีเพชร¹, เจษฎา สุภาศรี^{2*} และ
สิทธิโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์³**

^{1, 2, 3} คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
128 ถ.ห้วยแก้ว ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

บทคัดย่อ (ภาษาไทย)

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ แผนงานการส่งเสริมการนำนวัตกรรมไปใช้
ประโยชน์ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน (Area-based Innovation For
Community) ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มทร.ล้านนา ประจำปี พ.ศ.2565

การศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและแนวทางการออกแบบปรับปรุง
ภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรม ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและยกระดับชุมชนบ้านป่าจิวที่มีเอกลักษณ์อันโดดเด่นทั้ง
ทางด้านวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ซึ่งมีสภาพที่ตั้งทางกายภาพในสภาพแวดล้อม
อันสวยงาม มีความอุดมสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพ โดยหมู่บ้านได้รับ
การส่งเสริมให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติพื้นถิ่น ตาม
นโยบายของรัฐบาลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ภายใต้โครงการ “ไทยนิยม” ที่
มีเป้าหมายเพื่อสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และรายได้แก่
ชุมชนโดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม ปัญหาที่ชุมชนขาดฐานข้อมูล
พื้นฐานด้านกายภาพตำแหน่งมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน จึงนำมาซึ่งการจัดทำ
แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ :
สถาปัตยกรรม ขั้นตอนการวิจัยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีชุมชนทุกภาค
ส่วน ได้จัดทำแผนที่จำแนกเป็นหมวดหมู่ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาที่
ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานราชการในพื้นที่

คณะผู้วิจัยได้กำหนดตำแหน่งบริเวณพื้นที่ออกแบบร่วมกับชุมชน ที่เล็งเห็น
ความสำคัญของการปรับปรุงภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรมของแต่ละพื้นที่ โดยได้นำ
แนวความคิดโลกทัศน์และคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงมาผสมผสานกับการ
ออกแบบสถาปัตยกรรมตามหลักสากล แนวความคิดด้านสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น
รวมถึงการใช้วัสดุและพืชพันธุ์ไม้พื้นถิ่น มาออกแบบเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการ
พัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนที่ตอบสนองต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ได้ยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจชุมชนและสืบสาน
อนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงสืบต่อไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม, ออกแบบปรับปรุง, ภูมิทัศน์, สถาปัตยกรรม, กะเหรี่ยงบ้านป่าจิว

Received:
27 January 2025
Revised:
12 March 2025
Accepted:
24 April 2025
Published:
27 June 2025

***Corresponding
Author:**
Jade030626@
hotmail.com

Copyright:
© Rajamangala
University of
Technology Lanna.
All right reserved

ISSN
Print: 2586-8500
Electronic: 2586-8632

Abstract

This research article is part of the plan to promote the use of innovations in the area for the development of society and communities (Area- based Innovation For Community) by the Research and Development Institute, Rajamangala University of Technology Lanna, in 2022.

The study aims to create a cultural heritage map and landscape : architectural improvement design guidelines for the community of Ban Pa Ngiu, Mae On District, Chiang Mai. The purpose is to enhance and elevate the distinctive community of Ban Pa Ngiu in terms of cultural traditions and way of life, situated in a beautiful natural environment with rich biodiversity. The village has been promoted as a cultural and eco-tourism community under the government's OTOP community tourism policy, aligned with the "Thai niyom" project, which aims to strengthen communities and improve product development and community income using local charm, wisdom, lifestyle, and culture. Recognizing the community's lack of basic physical heritage data, the research involved community participation across all sectors to develop categorized maps. These serve as a database for development that benefits both the community and government agencies in the area.

The research team identified specific areas for collaborative design with the community, emphasizing the importance of landscape and architectural improvements in each area. They integrated local worldview, beliefs of the Pakakayom people, and international architectural design principles. Local architectural concepts, materials, and native plant species were utilized in the design process to guide the development of community landscapes. This approach aims to enhance community landscapes to serve as cultural tourism destinations, improving quality of life, community economy, and ensuring sustainable cultural heritage conservation of the Karen people for future generations.

Keywords: Cultural Heritage Map, Improvement Design, Landscape, architectural, Karen Ban Pa Ngiu

1. บทนำ

ชุมชนบ้านป่าจู้ เป็นชุมชนขนาดเล็กซึ่งตั้งขึ้นราวปี พ.ศ.2337 ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่า “กะเหรี่ยง” หรือ “ปกากะญอ” ที่อพยพมาจากอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลกาเหนือ อำเภอแม่ฮ่อม จังหวัดเชียงใหม่ เดิมมีชื่อเรียกตามภาษากะเหรี่ยงว่า “ยูเกอโกล” ซึ่งแปลว่า “ห้วยจิวแดง” เนื่องจากในอดีต จะพบเห็นต้นจิวแดงเรียงรายอยู่บริเวณลำห้วยของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก นั่นเอง

รูปที่ 1 ลักษณะลำต้น ดอกจิวแดง และปากทางเข้าชุมชนบ้านป่าจู้ (14 ม.ค. 2565)

สภาพพื้นที่ของชุมชนเป็นที่ราบระหว่างหุบเขา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาผี (ความเชื่อดั้งเดิม) ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักสานและรับจ้างทั่วไป ชุมชนแห่งนี้เป็นที่ ที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีธรรมชาติที่สวยงาม ชาวบ้านแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์ และยังคงรักษาวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา ทำให้บ้านป่าจู้มีเสน่ห์และเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ด้าน “มรดกทางวัฒนธรรม” จนได้รับการส่งเสริมให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติพื้นที่ต้นตามแนวทาง ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีภายใต้โครงการ “ไทยนิยมยั่งยืน” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2561 เป็นต้นมา

จึงนำมาสู่การศึกษาข้อมูล แหล่งมรดกวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจู้ ทั้งที่ “จับต้องไม่ได้” (Intangible) และ “จับต้องได้” (Tangible) โดยจัดทำในรูปแบบ “แผนที่มรดกวัฒนธรรม” (Cultural mapping) ตลอดจน นำข้อมูลซึ่งได้จากการศึกษาแหล่งมรดกวัฒนธรรมชุมชนและจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรม ซึ่งทำร่วมกับชุมชนนั่นเอง มาเป็นตัวกำหนดแนวทางการออกแบบ ปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่อย่างสมดุลต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสำรวจอาคาร แหล่ง หรือบริเวณมรดกวัฒนธรรมในชุมชนบ้านป่าจู้ โดยระบุพิกัดที่ตั้ง ประวัติความเป็นมา เจ้าของหรือผู้ครอบครอง รูปแบบสถาปัตยกรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์และภาพถ่าย ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านป่าจู้ ตำบลกาเหนือ อำเภอแม่ฮ่อม จังหวัดเชียงใหม่

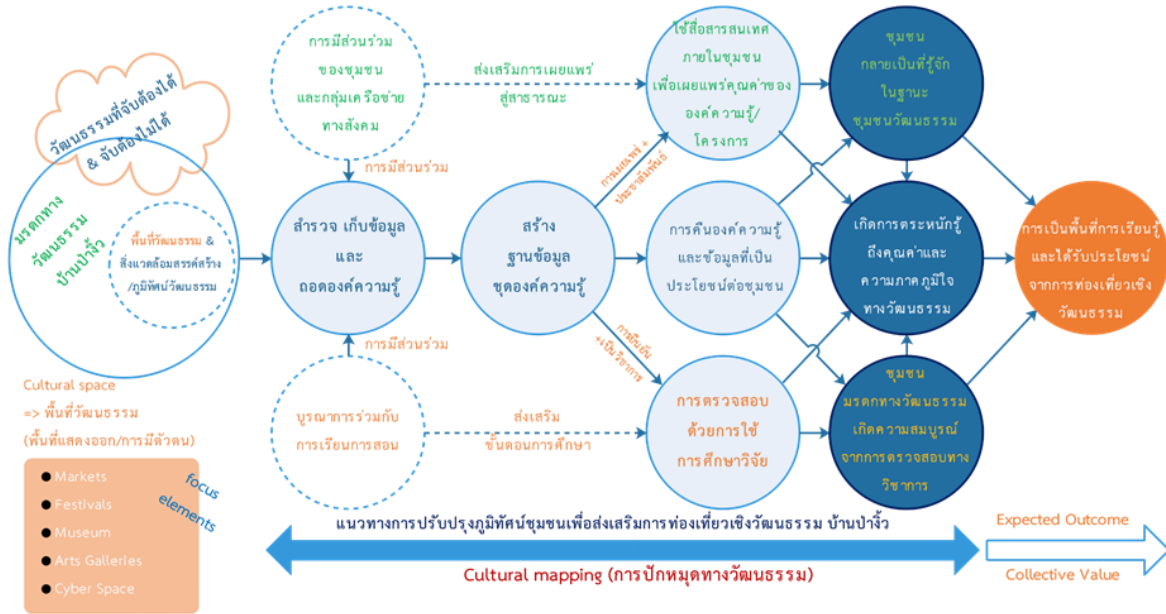
2.2 เพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม และแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวปกากะญอ บ้านป่าจู้ ตำบลกาเหนือ อำเภอแม่ฮ่อม จังหวัดเชียงใหม่

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

“การปักหมุด” (mapping) สิ่งใดๆ ลงในไปแผนที่นั้น ย่อมแสดงว่าสิ่งนั้นมีความหมายและความสำคัญต่อการระบุถึง ไม่ว่าทางใดก็ตามหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมรดกทางวัฒนธรรม

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรม (cultural mapping) และแนวทางการออกแบบปรับปรุง (design Guideline) ภูมิทัศน์ชุมชน สามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุน
 ให้การวางแผนอนุรักษ์และบริหารจัดการเกี่ยวกับแหล่งมรดกวัฒนธรรมและการ
 พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริม
 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Framework of Cultural Heritage Map and Landscape Design Guideline to Promote Cultural Tourism of Karen Ban Pa Ngiu Community

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบ้านป่าจิว ทรัพยากรทาง วัฒนธรรม การจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม และแนวทางการออกแบบปรับปรุง ภูมิทัศน์
- 4.2 ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานใน พื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการวิจัยร่วมกันระบุแหล่งมรดกทาง วัฒนธรรมและความต้องการด้านการออกแบบกายภาพ
- 4.3 สำรวจ ถ่ายภาพ ระบุหรือจับพิกัดที่ตั้งของแหล่งมรดกทางวัฒนธรรม และ สัมภาษณ์ผู้เป็นเจ้าของ ผู้ครอบครอง หรือผู้ดูแลรักษา คุณค่าและการสื่อความหมาย ประโยชน์ใช้สอย ระบุตำแหน่งการออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์
- 4.4 วิเคราะห์เพื่อจัดระบบวิธีการบันทึกข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภท ต่าง ๆ และวิเคราะห์หาตำแหน่งพื้นที่ออกแบบและปรับปรุงภูมิทัศน์
- 4.5 บันทึกเนื้อหา มรดกทางวัฒนธรรม และนำร่างแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมให้ ผู้นำชุมชน ประชาชน ชุมชน ชาวบ้าน และหน่วยงานในพื้นที่ได้ร่วมตรวจสอบ ความถูกต้องและครบถ้วน พร้อมนำเสนอแบบร่างปรับปรุงภูมิทัศน์ขั้นต้นต่อ ประชาคมเพื่อขอความคิดเห็นต่อรูปแบบและแนวทางการความต้องการเพื่อทำการ ปรับปรุงแก้ไข
- 4.6 ทำประชาคมร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง นำเสนอรายงานแผนที่มรดกวัฒนธรรม และแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์แบบฉบับขั้นกลางที่แก้ไขปรับปรุง
- 4.7 นำเสนอผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ รวมถึงจัดพิมพ์แผนที่มรดกทาง วัฒนธรรมและแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อเผยแพร่กลับไปยังชุมชน บ้านป่าจิว รวมถึงเผยแพร่ต่อหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจทั่วไป

ตารางที่ 1

	กระบวนการมีส่วนร่วม	กลุ่มเป้าหมาย/พื้นที่ปฏิบัติงาน	การยอมรับโดยชุมชน
การเผยแพร่	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว ☐ จัดเวทีประชาคม ☐ แจงความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของโครงการ 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ชาวบ้านป่าจิว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง ที่ถือพุทธศาสนาควบคู่ไปกับศาสนาผี ☐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต. กาเหนือ) ☐ หน่วยงานศาสนาในพื้นที่ (วัดห้วยบงธรรมจาริก) 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ชาวบ้านป่าจิว/องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น/ หน่วยงานศาสนาในพื้นที่ ทราบความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของโครงการ
แลกเปลี่ยน/คิดหาไอเดียชุมชนร่วมตัดสินใจ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้นำชุมชน/ อบต. กาเหนือ/ ชาวบ้านป่าจิว 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ผู้ใหญ่บ้านป่าจิว (นายบุญศรี ดุแส โทร. 0972153211) ☐ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านป่าจิว (นายบุญยง ช่างช่อ) ☐ นักวิชาการเกษตร อบต. กาเหนือ (วิสันต์ ปัญญาภาค) ☐ ผู้อำนวยการกองช่าง อบต. กาเหนือ (นส.ปณิตดา เหมือนทอง) ☐ หมอยา (นายกองค์ คำ ช่างช่อ) ☐ ชาวบ้านป่าจิว 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ชาวบ้านให้ความร่วมมือ นักวิจัย สัมภาษณ์ บันทึกข้อมูล
การนำไปปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์/ ตรวจสอบ ข้อมูลเพื่อบันทึกข้อมูลแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมประเภทต่างๆ 		<ul style="list-style-type: none"> ☐ ให้ข้อมูล/ตรวจสอบ กำหนด พิกัด จัดทำแผนที่มรดก วัฒนธรรมบ้านป่าจิว ☐ ให้ข้อคิดเห็น/ตรวจสอบ ปรับปรุงภูมิทัศน์
เข้าถึงข้อมูลและได้รับประโยชน์ร่วมกัน	<ul style="list-style-type: none"> ☐ เวทีคืนข้อมูล นำเสนอผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ รวมทั้งเพื่อเผยแพร่กลับไปยังชุมชนบ้านป่าจิว/หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง/ผู้ที่สนใจทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ จัดพิมพ์แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและแนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนกะเหรี่ยง บ้านป่าจิว หมู่ 4 อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ ชาวบ้านป่าจิว เกิดการเรียนรู้ และได้รับประโยชน์จากแผนที่วัฒนธรรมและแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5. ผลการวิจัย

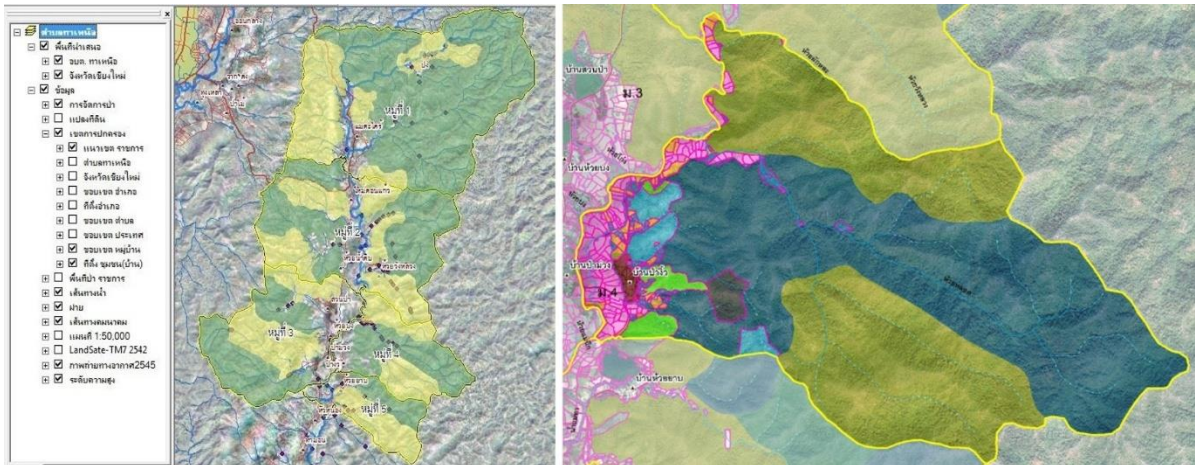
การจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรมและการปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนวัฒนธรรมกะเหรี่ยง บ้านป่าจิว หมู่ที่ 4 ตำบลกาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เริ่มจากการศึกษาภาคข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับ กะเหรี่ยงและการจัดทำแผนที่มรดกวัฒนธรรม รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรชุมชน ผ่านกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ โดยใช้การสัมภาษณ์ชาวชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง องค์การบริหารส่วนตำบลกาเหนือ (นายวิสันต์ ปัญญาภาค นักวิชาการเกษตร, นางสาวปณิตดา เหมือนทอง ผู้อำนวยการกองช่าง) ตลอดจน ดำเนินกิจกรรมสำรวจและระดมความคิดเห็นและกิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆ โดยได้ผลลัพธ์ 4 ส่วนดังนี้

- การจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม
- ระบุพิกัดที่ตั้งแหล่งมรดกวัฒนธรรม
- ระบุพิกัดพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน
- การออกแบบและจัดทำแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

5.1 การจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม

ฐานข้อมูล แผนที่แสดงอาณาเขต ต.กาเหนือ อ.แม่ออน จาก อบต. กาเหนือ เป็นเครื่องมือทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักวิจัยและกลไกความร่วมมือเชิงพื้นที่ใน

การลงสำรวจเขตหมู่บ้าน พื้นที่ป่าชุมชน กับผู้ใหญ่บ้านป่าจู้ (พ่อหลวงบุญศรี ดู่แอ)
เพื่อศึกษา พร้อมระบุตำแหน่งพิกัด GPS สถานที่สำคัญต่าง ๆ

รูปที่ 2 (ซ้าย) อาณาเขต ต.กาเหนือ อ.แม่อน จ.เชียงใหม่ (ขวา) หมู่ 4 บ้านป่าจู้

M1 แผนที่ มรดกธรรมชาติ : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง ทางเข้าป่าชุมชน, ทางเข้า
หอฝักกลางลำห้วย, หอฝักจุดที่ 1 หอฝักจุดที่ 2 และตาน้ำแหล่งประปาภูเขา

M2 แผนที่ วัฒนธรรม : มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible
Heritage)

M3 แผนที่ ตำแหน่งโบราณสถาน : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง วัดห้วยบงธรรม
จาริก, เจดีย์บนยอดเขาพุทธรบาทสี่รอย, พระพุทธรบาทสี่รอย สร้างเมื่อ พ.ศ.2527
โดยพระโชจน์ (ไม่ทราบฉายา) ได้รับคำสั่งจากสำนักงานพระธรรมจาริก วัดศรีโสดา
จ.เชียงใหม่ ขึ้นปฏิบัติงานเพื่อเผยแพร่คำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นพระธรรมจาริกรูป
แรก เมื่อก่อนไฟฟ้ายังไม่เข้า ชาวบ้านยังนับถือประเพณีดั้งเดิมคือ การนับถือผีสาม
เทวดา พระโชจน์ได้เข้ามาเผยแพร่พระพุทธรศาสนา จนทำให้ชาวเขาเสื่อมใสได้แสดง
ตนเป็นพุทธมามกะ

รูปที่ 3 (ซ้าย) แผนที่ M1 มรดกธรรมชาติ (ขวา) แผนที่ M3 โบราณสถาน (14 ม.ค. 2565)

M4 แผนที่ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม แผนที่แสดงตำแหน่งความเชื่อและศูนยรวม
จิตใจ : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้งต้นไม้ใหญ่, ฝัอรักษ์, พื้นที่พิธีกรรมศาสนาหอผี
หมู่บ้านและศาลากลางหมู่บ้าน (เป็นเสมือนศาลาประชาคม รองรับกิจกรรม
อเนกประสงค์ของหมู่บ้าน)

M5 แผนที่ ความเชื่อและศูนยรวมจิตวิญญาณ : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง หอผี
หมู่บ้าน, ป่าชาดออยผายหลวง (ป่าชาผู้ใหญ่) และป่าชาดออยห้วยจู้ (ป่าชาเด็ก) ซึ่ง
ตามคติความเชื่อของชาวกะเหรี่ยงนั้นจะแยกป่าชาผู้ใหญ่กับป่าชาเด็กจากกัน ทั้งยัง

พงษ์สิน ทวีเพชร, *เจษฎา สุภาศรี และสิทธโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์, แนวทางการออกแบบปรับปรุง
ภูมิทัศน์ : สถานีเกษตรกรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่มรดกทาง
วัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, หน้า 54-72

เป็นสถานที่ที่ต้องห้ามสำหรับบุคคลภายนอกชุมชนที่จะเข้าไป ข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้าน
กล่าวว่า “ภายในป่าช้าไม่มีอาคารใด ๆ เวลาบาปก็งานนั้นจะเผาศพบนกองฟอน”

รูปที่ 4 (ซ้าย) (กลาง) แผนที่ M4 และ M5 ตำแหน่งความเชื่อและศูนย์รวมจิตใจและจิตวิญญาณ

รูปที่ 5 (ซ้าย) แผนที่ M6 การใช้ประโยชน์อาคาร และ M8 ขอบเขตการปกครองและคุ่มหมู่บ้าน (14 ม.ค. 2565)

รูปที่ 6 (ซ้าย) แผนที่ M7 ลักษณะกายภาพหมู่บ้าน (ขวา) แผนที่ M9 บ้านผู้นำการปกครองและภูมิปัญญา

M6 แผนที่การใช้ประโยชน์อาคาร : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง ศูนย์เรียนรู้ผ้าทอ
กะเหรี่ยง, ศาลาหมู่บ้านและศูนย์เรียนรู้การคัดแยกขยะ

M7 แผนที่ลักษณะกายภาพหมู่บ้าน : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้ง ทางเข้าหมู่บ้านป่า
จิวจากถนนหลัก, ทางเข้าหมู่บ้าน, ต้นไม้ใหญ่และศาลากลางหมู่บ้าน

M8 แผนที่ขอบเขตการปกครองและคุ้มหมู่บ้าน : ระบุอาณาบริเวณที่ตั้งกลุ่ม
บ้าน (คุ้ม) ทั้งหมด 6 คุ้ม ได้แก่ คุ้มคุณธรรม (แอะเลาะสะ), คุ้มป่าชุมชน (บั้งกะซี้ซุ),
คุ้มวัฒนธรรม (ตำหริตำหริ), คุ้มสมุนไพร (เตอซี้), คุ้มผ้าทอเอว (ตักียะยอเด) และ
คุ้มบุมกรัพย์ (ตะพะเล)

M9 แผนที่ บ้านผู้นำการปกครองและภูมิปัญญา : ระบุพิกัดตำแหน่งที่ตั้งบ้าน
ผู้ใหญ่บ้าน, บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน, บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ (พรส.),
บ้านผู้นำศาสนา, บ้านผู้นำทางทรัพยากร, บ้านผู้นำด้านพิธีกรรม, บ้านหมอสุนไพโร,
บ้านประธานกลุ่มทอผ้า, บ้านรองนายก อบต., บ้านสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน
ตำบล (ส.อบต.) และบ้านประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น
ฐานข้อมูลแหล่งมรดกวัฒนธรรมประเภทต่างๆ นำไปแลกเปลี่ยน/คิดหาไอเดีย
ชุมชนร่วมตัดสินใจ กำหนดหา พิกัดที่ตั้ง พื้นที่ อาคารหรือสิ่งอำนวยความสะดวกใน
ชุมชนเพื่อจัดทำแบบปรับปรุงภูมิทัศน์สำหรับการท่องเที่ยวต่อไป

5.2 ระบุพิกัดที่ตั้งแหล่งมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage)

ตารางที่ 2 ระบุพิกัดที่ตั้งแหล่งมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ประเภทต่างๆ

No.	รายการ	ละติจูด	ลองจิจูด
M1 แผนที่ มรดกธรรมชาต			
1.	ทางเข้าป่าชุมชน	UTM-47Q	0532642 2064770
2.	ทางเข้าหอฝักกลางลำห้วย	UTM-47Q	0533425 2064096
3.	หอฝักจุดที่ 1	UTM-47Q	0533419 2064077
4.	หอฝักจุดที่ 2	UTM-47Q	0533526 2064116
5.	ตาน้ำแหล่งประปาภูเขา	UTM-47Q	0533538 2064098
M2 แผนที่ มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้			
	แสดงภาพรวม มรดกวัฒนธรรมบ้านป่าจิว ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นมรดก วัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage)	-	-
M3 แผนที่ ศาสนสถาน			
1.	วัดห้วยบงธรรมจาริก	18°66'99.9"N	99°29'34.9"E
2.	เจดีย์บนยอดเขาพุทธบาทสี่รอย	18°66'68.3"N	99°29'09.4"E
3.	พระพุทธรูปสี่รอย	18°66'73.6"N	99°29'17.4"E
M4 แผนที่ ภูมิทัศน์วัฒนธรรม แผนที่แสดงตำแหน่งความเชื่อและศูนยร่วมจิตใจ			
1.	ต้นไม้ใหญ่ ผีอารักษ์	18°66'19.2"N	99°29'89.0"E
2.	พื้นที่พิธีกรรมศาสนา หอฝักหมู่บ้าน	18°66'68.7"N	99°29'74.1"E
3.	ศาลา กลางหมู่บ้าน	18°66'25.7"N	99°29'89.3"E
M5 แผนที่ ความเชื่อและศูนยร่วมจิตวิญญาณ			
1.	หอฝักหมู่บ้าน	18°66'68.7"N	99°29'74.1"E
2.	ป่าชาดออยฝายหลวง (ป่าชาผู้ใหญ่)	18°66'85.8"N	99°30'06.8"E
3.	ป่าชาดออยห้วยจิว (ป่าชาเด็ก)	18°65'95.7"N	99°30'11.0"E
M6 แผนที่ การใช้ประโยชน์อาคาร			
1.	ศูนยเรียนรู้ผ้าทอกะเหรี่ยง	18°66'25.5"N	99°29'87.3"E
2.	ศาลาหมู่บ้าน	18°66'25.1"N	99°29'89.4"E
3.	ศูนยเรียนรู้การคัดแยกขยะ	18°66'52.3"N	99°29'91.8"E

No.	รายการ	ละติจูด	ลองติจูด
M7 แผนที่ ลักษณะกายภาพหมู่บ้าน			
1	ทางเข้าหมู่บ้านป่าจิวจากถนนหลัก	18°66'34.6"N	99°29'23.3"E
2	ทางเข้าหมู่บ้าน ต้นไม้ใหญ่	18°66'18.7"N	99°29'87.9"E
3	ศาลากลางหมู่บ้าน	18°66'25.3"N	99°29'88.4"E
M8 แผนที่ ขอบเขตการปกครองและคุ้มหมู่บ้าน			
1	คุ้มที่ 1 คุ้มคุณธรรม (แอะเลาะสะ)	-	-
2	คุ้มที่ 2 คุ้มป่าชุมชน (ปังกะซัง)	-	-
3	คุ้มที่ 3 คุ้มวัฒนธรรม (ตำหริตำหริ)	-	-
4	คุ้มที่ 4 คุ้มสมุนไพร (เตอซ)	-	-
5	คุ้มที่ 5 คุ้มผ้าทอเอว (ตำกียะยอเด)	-	-
6	คุ้มที่ 6 คุ้มชุมชน (ตะพะเล)	-	-
M9 แผนที่ บ้านผู้นำการปกครองและภูมิปัญญา			
1	นาย อ้าย ช่างซอ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)	18°66'14.6"N	99°29'93.2"E
2	นาย สันชัย อุดทา (รองนายก อบต.)	18°66'14.0"N	99°29'95.1"E
3	นาย สำราญ โปทาจุ่ม (ส.อบต.)	18°66'13.5"N	99°29'99.0"E
4	นาย อินดา พ็อกอ (ผู้นำศาสนา)	18°66'23.1"N	99°29'91.4"E
5	นาย กจาวรัตน์ พ็อกอ (ผู้นำทางทรัพยากร)	18°66'29.2"N	99°29'86.9"E
6	นาย บุญศรี ดูแอ (ผู้ใหญ่บ้าน)	18°66'21.9"N	99°29'94.9"E
7	นางสาว นิภา อุดทา (ประธาน อสม.)	18°66'20.5"N	99°29'97.9"E
8	นาง ย้าย พ็อกอ (ผู้นำด้านพิธีกรรม)	18°66'30.6"N	99°29'86.2"E
9	นาย คำ ดลนวลสวัสดิ์ (ผู้นำด้านพิธีกรรม)	18°66'25.6"N	99°29'94.9"E
10	นาย บุญยัง ช่างซอ (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)	18°66'39.2"N	99°29'88.2"E
11	นาย อาหาร ดูแอ (พรส.)	18°66'37.9"N	99°29'94.5"E
12	นาง บัวน้ำ พ็อกอ (ประธานกลุ่มทอผ้า)	18°66'44.4"N	99°29'80.8"E
13	นาย ศรีวัลย์ จิระช่วงกุล (หมอสุนทร)	18°66'37.8"N	99°29'91.3"E

ตารางที่ 3 แผนที่ M2 มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Heritage) กิจกรรมหรือประเพณี ในแต่ละเดือน ที่สัมพันธ์กับวิถีการผลิตของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว

เดือน	กิจกรรม	วิถีการผลิต	อ้างอิง
ม.ค.	เลี้ยงผุ่น้ำ/ เลี้ยงผัดอย (บ้านป่าจิว ฝูซาย/ บ้านป่าม่วง ฝูหฺยง)	ปลูกส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่นา ได้แก่ แตงกวาญี่ปุ่น, ถั่วลันเตา, กระเจี๊ยบเขียว	 <p>รูปที่ 7 ตรวจสอบโดยชุมชน</p>
ก.พ.	เดือนขึ้น จะมีประเพณีมัดมือ	-	
มี.ค.	ดำหัว เดือนดับ ส่งเคราะห์บ้าน และกิจกรรมสงกรานต์	-	 <p>รูปที่ 8 ตรวจสอบโดยชุมชน</p>
เม.ย.	-	ทำ/ ซ่อมแซมเหมือง ผ่าย	
พ.ค.	-	กิจกรรม ไถ/ หว่านกล้า ปลูก ดูแลข้าว	
มิ.ย.	เดือนขึ้น จะมีประเพณีมัดมือ	เกี่ยว/ เก็บ ข้าว (หลังการไถนา จะมีกิจกรรมดำหัวควาย) มีการเลี้ยงผีนา/ ฝูน้ำ ก่อนการไถนา	
ก.ค.	ช่วงเข้าพรรษา จะไม่มีกิจกรรมทาง	-	
ส.ค.	ความเชื่อ ยกเว้นกรณีมีศพในชุมชน		
ก.ย.	เริ่มเก็บข้าวสารเพื่อนำไปเลี้ยงผี		
ต.ค.	-	ปลูกส่งเสริมเศรษฐกิจในพื้นที่นา	
พ.ย.	-		
ธ.ค.	-		

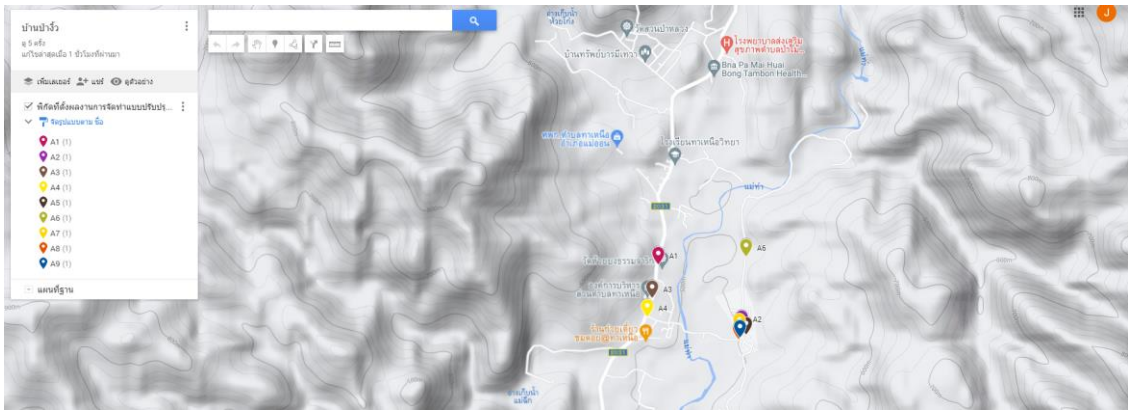
5.3 ระบุพิกัดพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ ถูกนำไปมอบให้ชาวบ้านผ่านผู้ใหญ่บ้านและตัวแทน องค์การบริหารส่วนตำบลกาเหนือ อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ นักวิชาการเกษตรและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อเกิดประโยชน์ต่อระดับชาวบ้านและชุมชนได้เกิดการตระหนักรู้ต่อพื้นที่สำคัญทางวัฒนธรรมที่จะส่งต่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ให้เกิดความหวงแหนอนุรักษ์ประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่สัมพันธ์ต่อพื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่อยู่อาศัย เกษตรกรรมและปศุสัตว์ พื้นที่ป่าชุมชน พื้นที่ป่าขุนน้ำและอนุรักษ์จากระดับหมู่บ้านสู่ระดับชุมชน ที่ขึ้นสู่ระดับจังหวัดในการเป็นชุมชนต้นแบบของการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม เป็นแนวทางการพัฒนาทางกายภาพต่อการวางแนวทางการปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนให้เกิดประโยชน์ในทุกมิติ การกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนที่สอดคล้องนโยบายรัฐบาล การยกระดับมูลค่าทุนทางวัฒนธรรมชุมชนต่อยอดเศรษฐกิจ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้และเกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ เป็นพื้นที่ต้นแบบในการพัฒนาของภาครัฐที่นำแผนที่ชุมชนไปประยุกต์ใช้กับแผนงานในภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

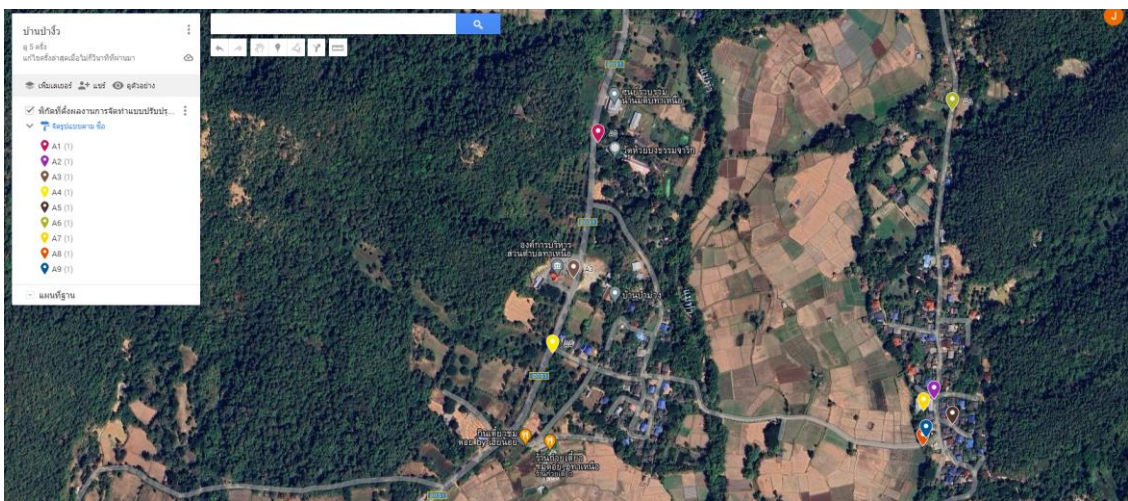
ในการกำหนด หรือระบุพิกัดตำแหน่งของพื้นที่ อาคารหรือองค์ประกอบชุมชน เพื่อออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น ทีมวิจัยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม ประชุมกลุ่มย่อย (focus groups) กับกลไกความร่วมมือ โดยใช้แผนที่วัฒนธรรมบ้านป่าจิว เป็นเครื่องมือในกระบวนการขั้นตอน “ก่อนออกแบบ” และในขั้นตอน “ระหว่างออกแบบ” นั้นมีการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่เพิ่มเติมถึงสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ชุมชน ซึ่งจะมีการออกแบบ และมีการตรวจสอบโดยชุมชน ท้ายสุดในขั้นตอน “การนำเสนอแบบ” เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน จึงใช้แนวทางแสดงแบบ “ก่อนปรับปรุง (before)” เปรียบเทียบกับ “หลังปรับปรุง (After)” ให้ชุมชนเข้าใจและเห็นภาพร่วมกันในลักษณะ “ภาพปะติดปะต่อ (Collage picture)” มีทั้งสิ้น 9 แห่ง (A1-A9) และอุปกรณ์ประกอบภูมิทัศน์ (A10) ดังนี้

ตารางที่ 4 พิกัดพื้นที่ปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน บ้านป่าจิว

No.	รายการ		ละติจูด	ลองจิจูด
A1	แบบปรับปรุงป้ายทางขึ้นพระพุทธรูปที่รอย	 A1	18°66'68.6"N	99°29'31.0"E
A2	แบบปรับปรุงศาลารอรถนักเรียน	 A2	18°66'26.1"N	99°29'89.8"E
A3	แบบปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าองค์การบริหารส่วนตำบลกาเหนือ	 A3	18°66'46.1"N	99°29'26.7"E
A4	แบบปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้านป่าจิว	 A4	18°66'33.7"N	99°29'23.1"E
A5	แบบปรับปรุงป้ายที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน	 A5	18°66'21.9"N	99°29'93.0"E
A6	แบบปรับปรุงประตูทางเข้า - ออกหมู่บ้านด้านทิศเหนือ	 A6	18°66'73.9"N	99°29'93.0"E
A7	แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ที่ประชุมหมู่บ้าน และศูนย์เรียนรู้ผ้าทอ	 A7	18°66'24.1"N	99°29'88.0"E
A8	แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเข้า - ออกหมู่บ้าน	 A8	18°66'18.3"N	99°29'87.8"E
A9	แบบปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้านป่าจิวบริเวณต้นไม้ใหญ่ หอผ้าอรัญ ประตู่เข้า - ออก	 A9	18°66'19.6"N	99°29'88.4"E
A10	แบบอุปกรณ์ประกอบภูมิทัศน์		-	-

รูปที่ 9 แผนที่ M10 พิกัดที่ตั้ง แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ - สถาปัตยกรรม บ้านป่าจู้ (แผนที่ฐาน: แบบภูมิประเทศ)

รูปที่ 10 แผนที่ M11 พิกัดที่ตั้ง แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ - สถาปัตยกรรม บ้านป่าจู้ (แผนที่ฐาน: แบบดาวเทียม)

5.4 การออกแบบและจัดทำแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

จากบทสรุปการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (ประสงค์ เอี่ยมอนันต์ : คำบรรยาย
ในชั้นเรียน, 2544) ทุกภาคของประเทศไทยที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิด
รูปแบบ และเป็นเครื่องกำหนดลักษณะทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนั้นประกอบด้วย ดิน
ฟ้าอากาศ เทคโนโลยี วัสดุ คมนาคม การปกครอง เศรษฐกิจ ระบบสังคม
วัฒนธรรมและความเชื่อ และ รสนิยม ตลอดจน หลักการประยุกต์ใช้สถาปัตยกรรม
พื้นถิ่นกับการออกแบบสถาปัตยกรรมว่า มีรูปแบบวิธีการของการนำงานพื้นถิ่นมาใช้
เช่น ใช้รูปร่างรูปทรง ใช้อองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ใช้วัสดุและหรือ
วิธีใช้วัสดุ ใช้ลวดลายสีสันทัน ใช้พื้นที่ว่าง (Space) ที่สะท้อนมาจากพื้นที่ใช้สอยและการ
ใช้ภูมิปัญญาการแก้ปัญหา ซึ่งอาจใช้ข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อร่วมกันก็ได้

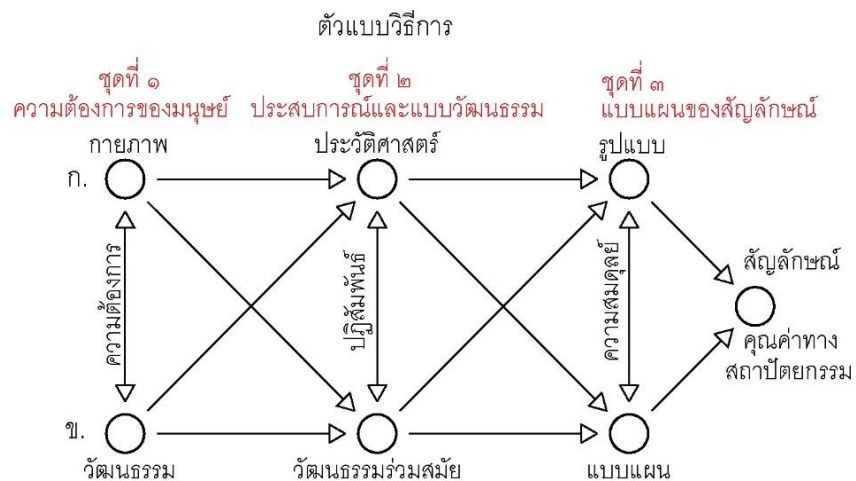
ส่วนหนึ่งของบทความ "การอนุรักษ์ค่านิยมทางประเพณีในอาคาร" ซึ่งมีการตั้ง
คำถามถึงความต้องการของมนุษย์ (ชุดที่ 1) ที่มีต่องานสถาปัตยกรรมเพื่อแสวงหา
ตัวแบบวิธีการสร้างสรรค์งานสถาปัตยกรรมไทยไว้ว่า นอกเหนือจากเพื่อสนอง
ประโยชน์ในกิจกรรมของมนุษย์แล้วสิ่งที่มนุษย์ยังต้องการจากงานสถาปัตยกรรม
หลักๆ มีอยู่สองประการโดยต้องประกอบร่วมกันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้
คือเพื่ออำนวยความสะดวกสบายทางกายภาพ (Physical) และเพื่อสนองความพึง
พอใจทางวัฒนธรรมในรูปแบบ สัญลักษณ์ (Symbolic) คือแบบแผนวัฒนธรรมการใช้

ที่ว่างแบบชาวกะเหรี่ยงและความต้องการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนในปัจจุบัน เช่น ถนน สะพาน ป้ายสื่อความหมาย ศาลา เป็นต้น

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมร่วมสมัย (ชุดที่ 2 ประสบการณ์ และแบบวัฒนธรรม) คือการแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ ภูมิปัญญาการ ประยุกต์ใช้วัสดุในพื้นที่ในการ ก่อรูปของงานสถาปัตยกรรมจนเป็นอัตลักษณ์ เช่น ต้นและดอกจิวแดง หมูป่า ไผ่จริง ไผ่บัวหรือไม้ไฟ หินแม่น้ำในลำห้วยแม่ทาหรือหินบน ภูเขา เป็นต้น

ความสมดุลระหว่าง รูปแบบและแบบแผน (ชุดที่ 3 แบบแผนของสัญลักษณ์) คือการใช้รูปร่างรูปทรงหลังคาเรือนพื้นถิ่นแบบประเพณีของชาวกะเหรี่ยง ใช้รูปร่าง ลักษณะและสีของดอกจิวแดง ใช้รูปลักษณะของหมูป่า (สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์) มาเป็นสัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ของแบบสถาปัตยกรรม-ภูมิทัศน์ ที่รองรับ ประโยชน์ใช้สอยของคนในชุมชนในปัจจุบันและนักท่องเที่ยวในอนาคต

แผนภูมิที่ 2 ตัวแบบวิธีการ “แสวงหาเอกลักษณ์” ในงานสถาปัตยกรรมแบบ ประเพณี (อนุวิทย์ เจริญศุกกุล, 2533)

ขั้นตอนการออกแบบ จากการนำผลข้อมูลการทำประชาคมหมู่บ้านและภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้รับโจทย์ความต้องการและเป้าหมายโครงการ คณะวิจัยฯ ได้ทำการ วิเคราะห์และกำหนดเกณฑ์ตามหลักวิชาการโดยเลือกตำแหน่งที่ตั้งในการออกแบบให้ สัมพันธ์กับแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม คุณค่า การสื่อความหมาย เส้นทางการ เชื่อมโยงและการส่งเสริมจินตภาพชุมชน การใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพภูมิศาสตร์ ก่อตั้ง ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม นโยบายการเมือง การปกครองและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการออกแบบที่ตอบโจทย์กับความต้องการ ยกระดับคุณภาพชีวิตที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและระดับเทคโนโลยีของคนในชุมชนเป็น พื้นที่ชุมชนวัฒนธรรมต้นแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมและธรรมชาติพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยมีแนวทางการออกแบบและปรับปรุง ภูมิทัศน์ชุมชนบ้านป่าจิว ดังนี้

A1 แบบปรับปรุงป้ายทางขึ้นพระพุทธรูปท่าสรี้อยู่ แทนวางป้ายก่ออิฐมุมอัญเชิญ แผ่นฉาบปูนเรียบ รูปแบบสถาปัตยกรรมอย่างล้านนา ปูนปั้นแบบโบราณตามรูปแบบ ทาสีขาว ใต้ฐานป้ายปลูกกลุ่มบัวดินสีขาวโดยรอบบริเวณ

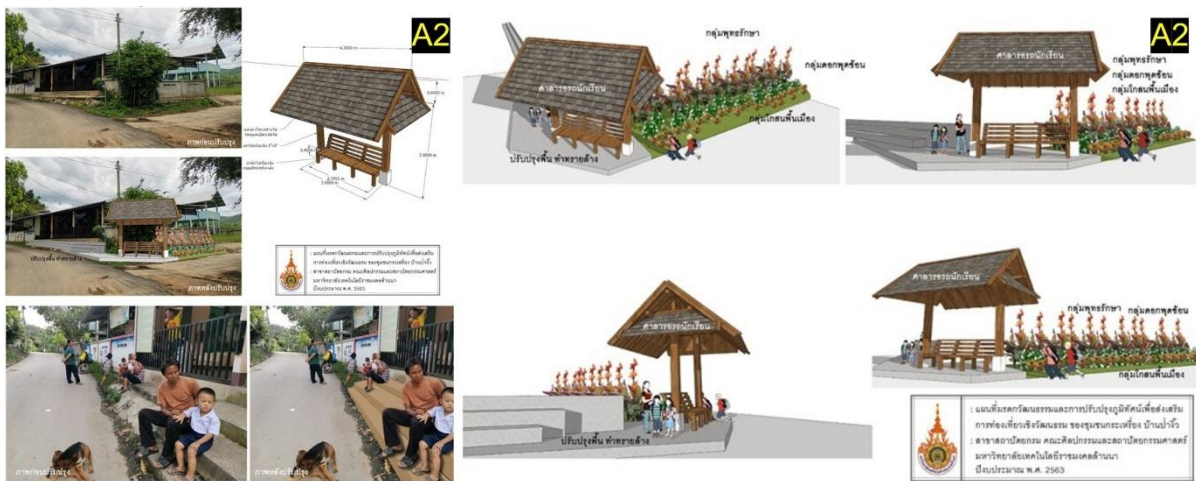
A2 แบบปรับปรุงศาลารอรถนักเรียน แบบสถาปัตยกรรมศาลารอรถนักเรียน ตั้งอยู่ ณ ศูนย์เรียนรู้ผ้าทอกะเหรี่ยงและศาลาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ใช้สอยเพื่อ รองรับกิจกรรมนอกประสงคค์ของหมู่บ้าน ที่ผู้คนในหมู่บ้านมักมารวมตัวกันได้

พงษ์สิน ทวีเพชร, *เจษฎา สุภาศรี และสิทธโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์, แนวทางการออกแบบปรับปรุง
ภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจู้ อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่รุดทาง
วัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, หน้า 54-72

โดยสะดวก โดยมีรูปแบบเป็นอาคารศาลาโดงโครงสร้างไม้ หลังคาทรงจั่ว คล้ายทรง
หลังคาของเรือนกะเหรี่ยง และใช้เทคนิคและวัสดุพื้นถิ่นในการก่อสร้าง

รูปที่ 11 A1 ก่อนและหลังปรับปรุงป้ายทางขึ้นพระบาทสร้อยฯ ดอยขุนบง

รูปที่ 12 A2 แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ ศาลารอดนักเรียน ชั้นบันได กรุผิวทรายล้าง

A3 แบบปรับปรุงภูมิทัศน์หน้าองค์การบริหารส่วนตำบลทาเหนือ พื้นที่บริเวณนี้
ไม่ควรมีสิ่งก่อสร้างมาบดบังทัศนียภาพอาคาร ป้ายพระบรมฉายาลักษณ์ และป้ายที่
ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล จึงเสนอแบบพื้นที่มีพืชคลุมดินชั้นบน ปลูกลดยั้ง
สีม่วง พืชคลุมดินชั้นล่าง ปลูกลดยั้งสีเหลือง และในส่วนด้านหน้าปลูกลดยั้งต้น
ล้มทมิฬขาวพวง

A4 แบบปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้านป่าจู้ ใช้รูปทรงหลังคาแบบพื้นถิ่นของชาว
กะเหรี่ยง วัสดุพื้นถิ่น ขนาดป้ายและตัวอักษรชัดเจน มีลูกศรกำกับ ขนาดของชุมชน
ป้ายใหญ่กว่าของเดิมเล็กน้อย ภูมิทัศน์โดยรอบ ปลูกลดยั้งคลุมดินและต้นจิวแดง ให้
เป็นสัญลักษณ์และจุดหมายตา เพราะป้ายตั้งอยู่ริมถนน ผู้ที่สัญจรไปมาสามารถ
สังเกตเห็นได้ง่าย

พงษ์สิน ทวีเพชร, *เจษฎา สุภาศรี และสิทธโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์, แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่รุดกทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, หน้า 54-72

รูปที่ 13 A3 ก่อนและหลังปรับปรุงภูมิทัศน์ หน้าทำการองค์การบริหารส่วนตำบลทาเหนือ A4 แบบปรับปรุงป้ายชุมชนทางเข้าหมู่บ้านป่าจิว

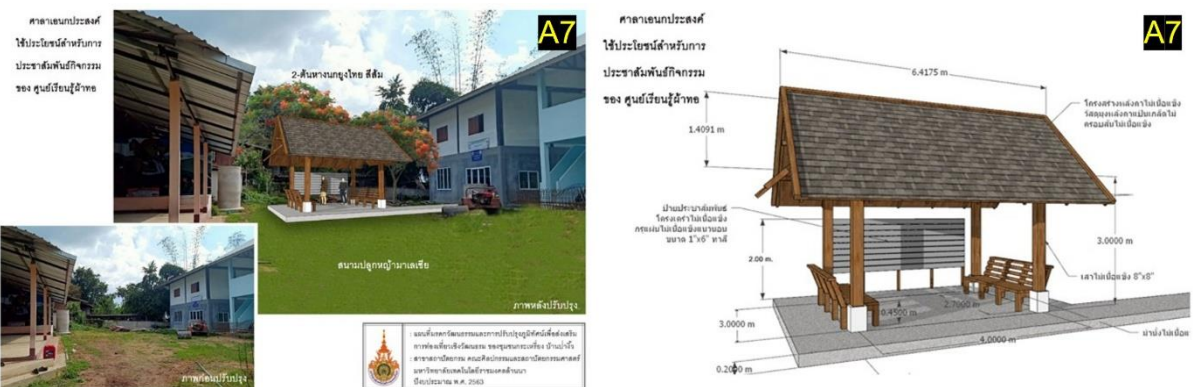
A5 แบบปรับปรุงป้ายที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน เปลี่ยนส่วนหลังคา เป็นโครงสร้างไม้เนื้อแข็ง วัสดุผนังหลังคา เป็นเกล็ดไม้ตากแห้งยัดหลังคา ด้วยไม้เนื้อแข็ง บริเวณฐานป้ายปลูกกลุ่มหอมไก่ชมพูโดยรอบ

A6 แบบปรับปรุงประตูทางเข้า-ออกหมู่บ้านด้านทิศเหนือ ด้านควบคุมความปลอดภัยในช่วงปิดหมู่บ้าน โดยใช้แนวคิดจาก “แคว้ว-แควาย (แคว)” คือเปิดวงที่ใช้ในการล่ามวัวหรือควาย ให้กินหญ้าอยู่ในบริเวณที่กำหนด โดยที่ไม่ต้องกังวลว่าเชือกที่ใช้ล่ามวัวหรือควายจะพันกัน หรือทำให้สัตว์เสี่ยงไม่สะดวกในการเคลื่อนไหว

รูปที่ 14 A5 แบบปรับปรุงป้ายที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน A6 แบบปรับปรุงประตูทางเข้า-ทางออกหมู่บ้าน ด้านทิศเหนือ

A7 แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ที่ประชุมหมู่บ้านและศูนย์เรียนรู้ผ้าทอ เพื่อให้สถานทูตโดดเด่นสวยงามและใช้ประโยชน์ได้ รองรับผู้คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว รูปแบบอาคารเป็นศาลาโดงขนาดเล็ก รองรับคนได้ 10-15 คน เชื่อมพื้นที่ระหว่างอาคารศาลาประชุม และอาคารศูนย์ผ้าทอกะเหรี่ยง (อาคารสร้างใหม่) รูปทรงและวัสดุใช้แนวคิดเดียวกับ แบบปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้านป่าจิว เพื่อความเชื่อมโยงกัน

รูปที่ 15 A7 แบบศาลาชนบทประสงค์ ใช้ประโยชน์สำหรับกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ผ้าทอ

A8 แบบปรับปรุงภูมิทัศน์ทางเข้า-ออกหมู่บ้าน ปรับปรุงพื้นผิวถนน ปูหินแม่น้ำ (น้ำแม่กา) เส้นผ่านศูนย์กลาง 1"- 2" เพื่อชะลอความเร็วรถและเพิ่มการรับรู้ในเชิงสัญลักษณ์ การเข้าสู่พื้นที่หมู่บ้านและยกระดับจากถนนเดิม 20 ซม.

A9 แบบปรับปรุงทางเข้าหมู่บ้านป่าจิวบริเวณต้นไม้ใหญ่ หอฝอารักษ์ ประตูเข้า-ออก ปรับปรุงซุ้มป้ายทางเข้าหมู่บ้านหลังคาทรงจั่ว จัดวางประติมากรรมหมูป่า สัญลักษณ์เชิงชาติพันธุ์และความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ปรับปรุงรูปแบบสะพานที่มีราวสะพานเพื่อความปลอดภัยและกันคนตกและปรับผิวถนนใช้หินแม่น้ำ วัตถุประสงค์เพื่อชะลอความเร็วของรถที่สัญจรผ่าน เข้า-ออกหมู่บ้าน และสื่อความหมายเชื่อมโยงกับลำห้วย น้ำแม่กาและสถานะการรับรู้ถึงการเปลี่ยนผ่านพื้นที่ ระหว่างภายนอกและภายในหมู่บ้าน

A10 แบบอุปกรณ์ประกอบภูมิทัศน์ เช่น รั้วบ้านและรั้วกันเขตแดนรูปแบบต่างๆ ซุ้มป้ายและป้ายสื่อความหมาย และถังขยะมูลฝอยประเภทต่างๆ เพื่อสร้างบรรยากาศและอำนวยความสะดวกแก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

รูปที่ 16 A8 แสดงภาพแบบปรับปรุงพื้นผิวถนนเข้าสู่พื้นที่หมู่บ้าน ปรับปรุงสะพานทางเข้าหมู่บ้านและผิวถนน

รูปที่ 17 A9 แบบประติมากรรม “หมูป่า” ที่เป็นสัญลักษณ์เชิงชาติพันธุ์ และความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ของหมู่บ้านป่าจิว ณ ทางเข้าหมู่บ้าน และปรับปรุงป้ายชื่อของหมู่บ้าน

พงษ์สิน ทวีเพชร, *เจษฎา สุภาศรี และสิทธโรจน์ เลิศอนันต์พิพัฒน์, แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรมชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจิว อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว, หน้า 54-72

รูปที่ 18 A10 รั้ววัสดุคอนกรีตและหินลำห้วย สำหรับแนวทางการทำรั้วบ้านพักอาศัย, รูปแบบรั้วธรรมชาติและรั้วกันวัสดุร่วมสมัย, ป้ายสื่อความหมายแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและตำแหน่งสำคัญในหมู่บ้านป่าจิว

6. การอภิปรายผล

สรุปกระบวนการศึกษาตาม **กรอบแนวคิดการวิจัย (แผนภูมิที่ 1)** เพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ฯ ในครั้งนี้ สืบเนื่องจากคณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ได้ร่วมมือกับ องค์การบริหารส่วนตำบลกาเหนือ อ.แม่อน จ.เชียงใหม่ และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่กาเหนือ พบว่า ชุมชนบ้านป่าจิว หมู่ที่ 4 เป็นชุมชนชาติพันธุ์ “กะเหรี่ยง” หรือ “ปกากะญอ” ที่นับถือพุทธศาสนาและนับถือผี (ความเชื่อดั้งเดิม) มีวิถีชีวิตที่น่าสนใจประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ทอผ้า จักรสานและรับจ้างทั่วไป ชุมชนแห่งนี้มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สวยงาม บ้านเรือนและอาคารประกอบมีเอกลักษณ์เฉพาะ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาทำให้บ้านป่าจิวมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตภูมิปัญญาและสถาปัตยกรรม บ้านป่าจิวได้รับการส่งเสริมให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และธรรมชาติพื้นที่ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และธรรมชาติพื้นที่ตามแนวทางชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีภายใต้โครงการ “ไถยนิยมยั่งยืน” ที่มีเป้าหมายสำคัญเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็งยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และรายได้แก่ชุมชนโดยการใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์มาเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน นอกจากนี้ยังมีความพร้อมที่จะเปิดชุมชนโดยอาศัย การปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้เกิดบรรยากาศ การท่องเที่ยวที่เน้นภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และความสวยงามน่าประทับใจ

ตลอดการดำเนินงานศึกษาวิจัยตามกรอบแนวคิด ในขั้นตอน “สำรวจ เก็บข้อมูลและถอดองค์ความรู้” ชุมชนและกลุ่มเครือข่ายทางสังคม มีส่วนร่วมโดยการนำสำรวจชุมชน ให้ข้อมูล สถาบันการศึกษานำไปบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนรายวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น รายวิชา

ขั้นตอน “สร้างฐานข้อมูลชุดองค์ความรู้” ในรูปแบบแผนที่มรดกวัฒนธรรมชุมชนและกลุ่มเครือข่ายทางสังคม มีส่วนร่วมโดยการ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล

ภายในชุมชน ในมิติด้านคุณค่าขององค์ความรู้ ของโครงการ สถาบันการศึกษานำ
ฐานข้อมูลและชุดองค์ความรู้ไปตรวจสอบ

ขั้นตอน “การคืนองค์ความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน” ในรูปแบบ
แผนที่มรดกวัฒนธรรมชุมชนบ้านป่าจั่ว ที่ตรวจสอบทางวิชาการแล้ว ตรวจสอบโดย
ชุมชน จนชุมชนทราบบทบาทในฐานะเป็นชุมชนวัฒนธรรม เกิดการตระหนักถึง
คุณค่าและความภาคภูมิใจ

ท้ายที่สุด การเป็นพื้นที่เรียนรู้และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมได้นั้น ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนต้องได้รับการพัฒนาหรือออกแบบ
ปรับปรุงให้มีเอกลักษณ์ ประการแรก เพื่อให้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ใน
อนาคต ประการที่สอง เพื่อให้งานออกแบบ สื่อความหมายและสะท้อนคุณค่า มรดก
วัฒนธรรมชุมชน ในเชิงคติสัญลักษณ์ (symbolic) ต่อไป การนำเสนอแนวทางการ
ออกแบบ ปรับปรุงภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนบ้านป่าจั่ว ต่อชุมชนและอบต.กาเหนือ
จึงเป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาวิจัย ซึ่งการได้มาซึ่งแนวทางการออกแบบนั้น เป็นผล
มาจากการสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมที่ชุมชนให้ข้อมูลสำหรับทำ
แผนที่นั่นเอง

7. unสรุป

การศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางวัฒนธรรมและการออกแบบปรับปรุงภูมิ
ทัศน์และสถาปัตยกรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาว
กะเหรี่ยง บ้านป่าจั่ว จะเป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญ ที่จะช่วยสืบสานและอนุรักษ์มรดก
วัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ให้คงอยู่พร้อมไปกับการพัฒนาภูมิทัศน์
วัฒนธรรมของชุมชนอย่างสมดุล ช่วยอำนวยความสะดวกแก่หน่วยงานราชการที่
เกี่ยวข้อง ชาวบ้าน ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ
นักท่องเที่ยวในการรับรู้ และเข้าใจความหมายและคุณค่าของแหล่งมรดกทาง
วัฒนธรรมในชุมชน

รวมถึงจะช่วยเปิดมุมมองใหม่ และเสริมสร้างประสบการณ์ของการท่องเที่ยว
ให้เห็นและเข้าใจถึงคุณค่า ความสำคัญต่อสถานที่ และแหล่งมรดกวัฒนธรรม ให้เกิด
ภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในหมู่บ้านป่าจั่วให้เกิดมูลค่าเพิ่ม และ
สร้างความยั่งยืนของชุมชนและป่าไม้ สภาพแวดล้อมโดยรอบ ความมุ่งหวังของคน
ในชุมชนที่ต้องการเห็นการอนุรักษ์และพัฒนาทางวัฒนธรรมของตนเองเกิด
ความยั่งยืนส่งต่อสู่รุ่นลูกหลานที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์โลก มีการ
ยกระดับคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจครัวเรือน การพัฒนาด้านกายภาพชุมชนที่เหมาะสม
การอนุรักษ์ภูมิปัญญากับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ป่าชุมชนน้ำ เพื่อเป็นชุมชนแห่งการอยู่
อาศัยเชิงคุณภาพเป็นชุมชนต้นแบบที่สืบสานวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนให้หมู่บ้านป่าจั่วได้รับประโยชน์จากการ
ท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม โดยใช้แผนที่วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ นั้นอาจดำเนิน
กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ ผ่านกลไกความร่วมมือการพัฒนาเชิง
พื้นที่ ได้แก่ ภาคประชาสังคม (ชุมชน ประชาชน บ้านป่าจั่ว), ภาครัฐ/องค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.กาเหนือ), เครือข่ายศิลปิน ปราชญ์ชาวบ้าน,
สถาบันอุดมศึกษา (มทร.ล้านนา) และนักวิชาการ,นักธุรกิจ/ภาคเอกชน บนพื้นที่
วัฒนธรรม เช่น ตลาด (markets), เทศกาลงานต่างๆ (festivals), พิพิธภัณฑ์
(museum), หอศิลป์ (arts galleries), พื้นที่ไซเบอร์ (cyber space) เป็นต้น อาจ
เป็นการดำเนินงานตาม กรอบแนวคิดของโครงการวิจัยในอีกหลายครั้งเพื่อให้ได้
แผนที่วัฒนธรรมที่สมบูรณ์ขึ้นในหลากหลายมิติ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

รูปที่ 19 ค้นข้อมูล ส่งมอบเล่ม
รายงานการวิจัยและแนว
ทางการออกแบบปรับปรุงภูมิ
ทัศน์: สถาปัตยกรรม ชุมชน
กะเหรี่ยง บ้านป่าจู้ ให้ภาค
ส่วนที่เกี่ยวข้อง
(1 ก.พ. 2566)

ทั้งนี้ในอดีตจากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านป่าจู้ ที่เคยมีแนวความคิดในการ
สร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่แสดงอัตลักษณ์ของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจู้ เช่น สร้างเป็น
แบบเรือนประเพณีของชาวกะเหรี่ยง เพื่อให้ผู้คนที่ย้ายมาเยี่ยมเยียนหมู่บ้านได้รับ
ประสบการณ์และความรู้ แต่แนวคิดดังกล่าวถูกท้วงติงจากผู้อาวุโส ผู้เฒ่าผู้แก่ของ
หมู่บ้าน เรื่องไม่ควรปลูกเรือนที่ไม่มีคนอยู่เชื่อว่าเป็นสิ่งไม่ดี จึงทำให้แนวคิดถูก
ล้มเลิกไป ทั้งนี้จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้ศึกษาวิจัยในอนาคตอาจให้ความสำคัญ
พื้นที่บนโลกเสมือนมากขึ้นในกระบวนการจัดทำแผนที่วัฒนธรรม เช่น นำเสนอ
แนวทางของแบบเผยแพร่ชุดข้อมูลองค์ความรู้บนเว็บไซต์ “พิพิธภัณฑ์เสมือน
(Virtual museum)” ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทุกที่ทุกเวลาด้วยเครื่องมือและ
อุปกรณ์สื่อสารในปัจจุบัน ที่เน้นรูปแบบของการจัดแสดงนิทรรศการที่อาศัยความ
ก้าวหน้า ของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ต เพื่อนำเสนอสื่อ
มัลติมีเดียหรือสื่อผสม เน้นการสร้างภาพแบบ 3 มิติ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกคล้าย
กับได้เข้าไปชมพิพิธภัณฑ์ ในโลกเสมือน (Virtual Reality) เป็นต้น

โอกาสในการพัฒนาเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ควรมี
หน่วยงานหลายภาคส่วน เข้ามาช่วยกันเตรียมบุคลากรคนในชุมชน ให้มีองค์ความรู้ที่
เข้าใจและรับรู้ ที่มีขีดความสามารถรักษาสมดุลของการอนุรักษ์วิถีชีวิตชุมชนกับมิติ
ของการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านป่าจู้ในอนาคต

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ : สถาปัตยกรรม
ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจู้ อำเภอม่อน จังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่มรดกทาง
วัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว จากโครงการวิจัย แผนที่มรดกทาง
วัฒนธรรมและการออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านป่าจู้ นี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณ
แผ่นดิน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ประจำปีงบประมาณ 2565
คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ

- อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาและคณะผู้บริหารฝ่าย
วิจัยฯ ที่เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาวิจัยเพื่อนำไปใช้
ประโยชน์แก่ชุมชน ตามแผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย
และนวัตกรรม

- นักวิชาการเกษตรและผู้อำนวยการกองช่าง อบต. กาเหนือ นายวิสันต์
ปัญญาภาค และ นส.ปนัดดา เหมือนทอง

- นายบุญศรี ดุแธ ผู้ใหญ่บ้านป่าจู้ หมู่ 4

- ชาวบ้านในชุมชนป่าจู้ทุกท่าน

- นายวรุตติ บุญมา สถาปนิกผู้ช่วย ที่มีส่วนร่วมในการทำงานครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

Lynch, Kevin. 1984. Site Planning, 3rd Edition, Mass: MIT Press, Cambridge.

Narathip Thubthun and Pugun Saiduang. (2019, November). "The Integration of Architectural Knowledge with the Community and Social Development Activities for Conservation to Architectural Heritage and Built Environment of Yuan- Sikhio Community, Nakhon Ratchasima Province, Kingdom of Thailand." CHORFAR vol.(II). Pp 170-1

Simonds, John Ormsbee, 1983. Landscape Architecture A Manual of Site Planning and Design,

ชนิษฐ์ อยู่เพชรและคณะ. (2547). "การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน." นครปฐม : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

บริษัท เออร์เบิน สเปซ จำกัด. (2562) "แผนที่มรดกทางวัฒนธรรมบริเวณเมืองเก่าลำปาง." โครงการจัดทำแผนแม่บทและผังแม่บทการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณเมืองเก่าลำปาง, สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดลำปาง.

บัณฑิต จุลาศัย. (2546). "การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมกับการออกแบบสถาปัตยกรรม." กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์

ศศิธร โตวินัส. (2554). การศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่มรดกทางสถาปัตยกรรมชุมชนรักษ์คลองบางพระ จังหวัดตราด. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วารสาร

กรรณิกา คำดี. (2015, July - December). "วัดและศาสนสถานในมิติของการท่องเที่ยว." วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 4(2) : 175-191.

อนุวิทย์ เจริญศุกกุล. (2533). "การอนุรักษ์ค่านิยมทางประเพณีในอาคาร," อาษา, 15 : 70.

แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

"ประวัติของปกากะญอ." (2020). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก
<https://www.ebooks.in.th/30410/ประวัติศาสตร์ชนเผ่าปกากะญอ/>